

A VÁLSÁGOK KIALAKULÁSA ÉS A VÁLSÁGKEZELÉS ELMÉLETI ALAPJAI

Siku László mk. alezredes
ZMNE doktorandusz hallgató

A hidegháború idején a biztonságpolitikai helyzetet a kétpólusú világrend és a globális katonai szembenállás jellemezte. Ez nagy biztonsági kockázatot és a totális nukleáris háború veszélyét jelentette mindkét szövetségi rendszer számára. A kétpólusú világrend azonban- paradox módon- egy bizonyos fokú stabilizáló hatással is járt, hiszen a hidegháborús viszonyok közötti szembenállás körülményei mellett mindenki tiszteletben tartotta a második világháborút követően létrejött érdekszférákat. A válságokat a világ két vezető nagyhatalma- a Szovjetunió és az Egyesült Államok- saját érdekkörében oldotta meg. Ezen válság és válságkezelés mintapéldája a kubai válság (1962)- melynek legfontosabb tapasztalata az, hogy a legbonyolultabb válságokat is lehet rendezni, ha az eseményeket a politikai és a katonai vezetés körültekintően mérlegeli és a válságban érdekelt felekben megvan az akarat a fegyveres konfliktus elkerülésére, a válság békés eszközökkel történő kezelésére. Így az 1990 előtti biztonságpolitikai körülményeket összességében a magas kockázat és a magas fokú stabilitás jellemezte.

Napjainkat ezzel szemben az alacsony kockázat és az alacsony fokú stabilitás állapota jellemzi. A globális katonai szembenállás véget ért ugyan, de az alakuló – új világrendben – földünk számos pontján és régiójában válnak nyílttá, azok eddigi latens veszélyforrásai. Az átfogó korszakváltásból következő átmenetiség, melynek minden pozitív ígérete mellett is törvényszerű velejárója a korábbi viszonyok gyors dezintegrálódásából és az újfajta egyensúly lassúbb kialakulásából következő labilitás és bizonytalanság, melyek táptalajt szolgáltatnak a válságok – válsághelyzetek kialakulásához.

A válság fogalmát a nemzetközi és a hazai szakirodalmak eltérően határozzák meg arra számos definíciót találunk.

- „ - A válság: a társadalom egészében vagy különböző területein kialakuló nagymértékű egyensúly hiány, amely a társadalom életében jelentős zavarokat okoz. Fajtái: politikai, gazdasági, katonai, forradalmi, ökológiai, társadalmi, valutáris stb.
- A válság: súlyos helyzet, döntő fordulat, amelynek kimenetele jó és rossz is lehet.
- A válság: az államok, vagy államcsoportok között kiéleződő feszült viszony a fegyveres konfliktus szintje alatt. Főleg politikai, gazdasági, társadalmi és katonai előnyök megszerzéséért folyik. Az érdekellentétek fokozása céljából a válság tudatosan is előidézhető.”¹
- „A válság: a társadalom egészében, vagy különböző területein kialakult, a társadalomra, az állam biztonságára veszélyes sokrétű események láncolata, melyek a szokványos jogi eszközökkel már nem kezelhetők.”²
- „A válság: egy olyan helyzet vagy annak kockázata, amikor nemzeti vagy nemzetközi szinten a szokásos kormányzati eljárás módok elégtelenek a helyzet hatékony kezelésének biztosításához, és az adott helyzet veszélyezteti az emberi életet, a tulajdont, a környezetet és a nemzetközi stabilitást.”³

¹ Siposné dr. Kecskeméthy Klára – Dr. Szternák György – Zimán Ferenc: A válságok kialakulása, lehetséges formái és a válságkezelés elméleti alapjai. Bp. ZMNE. 1996. 14. oldal.

² Dr. Laczkó Mihály: Tanulmánykötet a válságkezelés katonai feladatainak témaköréből. Bp. ZMKA. 1996. 1.p.

³ Válságkezelés, konfliktusmegoldás és - megelőzés – Szeminárium – Bp. 1999. 5.p.

- „A válság: egy olyan helyzet, amely fenyegeti az elsődleges célokat, korlátozza a rendelkezésre álló időt, valamint váratlanul éri a döntéshozókat.”⁴

A válságfogalmak rövid áttekintése után, nézzük meg kialakulásuk okait. Mint ahogy arra már bevezetőmben utaltam, napjaink jellemzője, hogy a nemzetközi viszonyok merőben új korszaka vette kezdetét a hidegháború és a globális katonai szembenállás időszakának lezárulásával. Új biztonsági kihívások jelentek meg, illetve részben – már létező kihívások és kockázatok erősödtek fel, s a nagy háború víziója helyébe a válságszindróma valósága lépett. Hisz ha csak a kontinensünkre tekintünk, azon belül is a Közép, - a Kelet, - vagy a Dél - európai térségekre, akkor láthatjuk ezen válságszindróma valóságtartalmát, melyek kialakulását az alábbi – **kihívások, kockázatok és veszélyek okozzák.**⁵

A politikai instabilitás

- Az államok, valamint a meglévő biztonsági szervezetek és intézmények politikájának, konzultációs mechanizmusainak, lépéseik összehangoltságának és egymást kiegészítő jellegének fogyatékoságai és az új körülményekhez való nem megfelelő igazodása.

⁴ Charles, Herman: Válságkezelés, konfliktusmegoldás és - megelőzés – Szeminárium – Bp. 1999. 4.p.

⁵ A biztonság mai szakirodalmából az alábbi irodalmakra támaszkodtam:

Dr. Kőszegvári Tibor: A biztonságot fenyegető kihívások és veszélyek. Bp. Hadtudomány 1996/3. 29-39. oldal.

Dr. Teller Tamás: A kialakuló európai biztonsági rendszer. Bp. ZMNE. Jegyzet 1998. 11-25. oldal.

Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet: NATO kézikönyv. Bp. 1999. 69-87. oldal.

Az Országgyűlés 94/1998. (XII. 29.) OGY határozata a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről.

Dr. Fülöp Imre: A Magyar Köztársaság biztonságpolitikája. Bp. ZMKA. Szemelvények 1994/1. 19-48. oldal.

- A szükséges erőforrások hiánya, ami döntő mértékben akadályozza a válságok rendezését.
- A politikai akarat hiánya a válságok megoldásához rendelkezésre álló eszközök alkalmazására.
- A nemzeti érdekek túlhangsúlyozása.
- A hidegháborús mentalitás maradványai: a bizalmatlanság és a szembenállás szelleme.
- Az államok által tett, az elfogadott elvek és normák betartására vonatkozó nyilatkozatok, valamint politikájuk és a mindennapi gyakorlatuk közötti szakadék.
- Az államok közötti területi viták.
- A területi integritás és az önrendelkezéshez való jog elvei közötti ellentmondás, az ezen elvek közötti egyensúly és a politikai kultúra hiánya következtében megnyilvánuló szélsőségek.
- Instabil politikai struktúrák.
- Az alapvető nemzetközi normák nyílt és durva megsértése, a nemzetközi egyezmények be nem tartása.
- A nemzetközi közösségek határozatlansága és politikai akaratának hiánya a közös elvek megvédésére.
- Olyan törekvések, amelyek az államok szabad akaratának befolyásolására irányulnak arra vonatkozóan, hogy azok csatlakozzanak a biztonságukat szavatoló szerződésekhez, szervezetekhez, avagy távol maradjanak azoktól stb.

A gazdasági instabilitás

- Az államoknak a specifikus ellátási forrásoktól, így az energiaforrásoktól való függősége – csökkenő energiatartalékok, az energia pazarló felhasználása.

- Az egyik állam részéről a másakra gyakorolt gazdasági nyomás, mely negatívan hat az érintett állam társadalmi stabilitására.
- Az államok közötti gazdasági aránytalanságok, amelyek növelik a gazdasági elszakadás kockázatát, és destabilizálódó társadalmi feszültségekhez vezetnek.
- A gazdasági különbségekből származó társadalmi feszültségek, amelyek nacionalista – populista, fundamentalista mozgalmakat, idegen gyűlöletet, agresszív nacionalizmust, vallási és etnikai szélsőségessegeket szülhetnek stb.

Az ökológiai kihívások – kockázatok

- A természeti erőforrások felélése, a levegő és a vizek szennyezése, az erdők pusztítása, a termőföldek károsítása, a növény – és állatfajok kipusztítása.
- A környezetkárosító iparfejlesztés, polgári tevékenységek következményeként jelentkező kedvezőtlen ökológiai helyzet és a megoldatlan környezeti problémák – környezetszennyező technológiák, nukleáris és más veszélyes hulladékok.
- A természeti – és ipari katasztrófák – a nem kielégítő biztonsági követelményekkel működő és ebből következően nukleáris balesetek veszélyét magukban hordozó atomerőművek üzemeltetése stb.

Az emberi jogi kihívások – kockázatok

- Az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok megsértése, a szélsőségek térnyerése.
- Az agresszív nacionalizmust, fajgyűlöletet, idegengyűlöletet, sovinizmust, antiszemitizmust, vallási fanatizmust, idegenekkel

szembeni megalázó bánásmódot és az intolerancia más formáit hirdető politikai mozgalmak erősödése.

- Az etnikai, kulturális, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogainak tiszteletben nem tartása.
- Az államok szuverenitásának és területi integritásának aláásására irányuló szeparatista mozgalmak támogatása.
- A társadalmi dezintegráció különböző megjelenési formái, a társadalmak polarizációja és szétesése, a kaotikus urbanizáció, valamint egyének és bizonyos közösségek marginalizálódása.
- A jogrendszer törékenysége, az alapvető szabadságjogok elégtelen mértékű garanciája stb.

Katonai kihívások – kockázatok

- A fegyveres erők léte, alkalmazásuk és ebből eredően a fenyegetéssel élés lehetősége.
- Kiterjedt fegyverkezés, különösen a feszültségektől terhes régiókban.
- A fegyveres erők aránytalanul nagymérvű összpontosítása egyes régiókban, valamint az erőviszonyok megváltoztatása.
- A fegyverzet ellenőrzési kötelezettségek, a Magatartási Kódex előírásainak kijátszása vagy be nem tartása.
- A fegyverek és fegyvergyártási technológiák illegális el – és átadása, tömegpusztító fegyverek elterjedése, a fegyverzetek nem ellenőrzött exportja, a nukleáris anyagokkal folytatott tiltott kereskedelem.
- A védelmi rendszerek adaptációja (a fegyvergyártó ipar átalakítása, fegyverzeti készletek megsemmisítése vagy a leszerelt személyi állomány újjólag történő beillesztése) által okozott politikai, gazdasági és szociális problémák.

- Növekvő hajlandóság erő alkalmazására a külső és belső problémák rendezésében.
- A fegyveres erők feletti politikai – polgári kontroll, ellenőrzés nem kielégítő mértéke stb.

Új típusú kihívások – kockázatok

- A tömegpusztító fegyverek proliferációja (WMD – Weapons of Mass Destruction)
- A terrorizmus, terrorcselekmények.
- A migrációs problémák
- A szervezett bűnözés és korrupció.
- A kábítószer előállítás, – szállítás, – és fogyasztás.
- A számítógépes és más fejlett technológián alapuló bűnözés stb.

Az előbbieken felvázolt okok – új típusú kihívások, kockázatok és veszélyek sajátossága, hogy azok komplex módon jelentkeznek és hatásaik az államhatárokon átnyúlnak, s rendszerint ***nem katonai jellegű válságok***, valamint ***katonai jellegű válságok*** kialakulását eredményezhetik – eredményezik, melyek alkotóelemei az alábbiak lehetnek:

A nem katonai jellegű válságok

- gazdasági problémák és szociális gondok;
- ökológiai katasztrófák;
- etnikai problémák;
- migrációs problémák;
- terrorizmus, szervezett bűnözés;
- kábítószer kereskedelem stb.

A katonai jellegű válságok

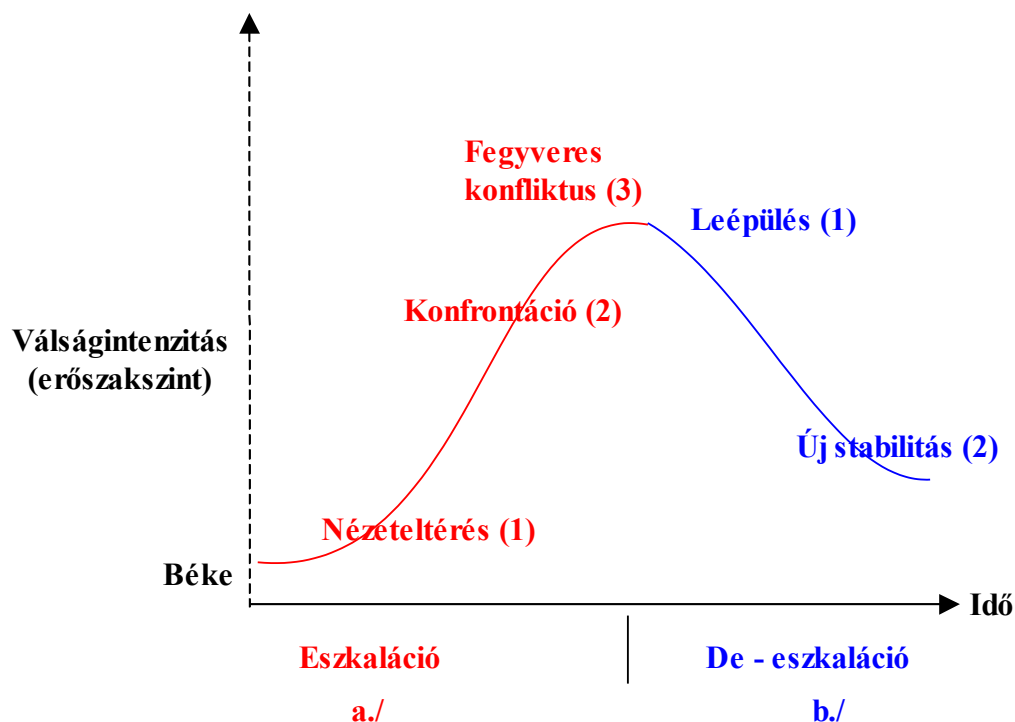
- katonai erővel történő nyomásgyakorlás;
- a nukleáris fegyverekkel, hasadóanyagokkal és a hagyományos fegyverekkel történő kereskedelem;
- közvetlen környezetünkben kirobbanó és zajló polgárháborúk;
- áttevődő veszélyeztetés (földi, légi és vízi határ megsértése);
- korlátozott célú (provokatív jellegű) agresszió;
- korlátozott célú (területszerző) agresszió stb.

Ha elemezzük a válságfogalmakat és a kialakulásuk okait, megállapíthatjuk, hogy:

- A válságok a nemzetközi és hazai szakirodalmak szerint rendszerint rendkívül heves, rövid vagy hosszú lappangási idő után alakulnak ki – kerülnek nyilvánosságra, s gyakran magukban hordozzák a fegyveres konfliktus a háború veszélyét is.
- Két, vagy több szuverén állam kormányai közötti egymásra hatások sorozata egy konfliktusban, amely még nem csap át háborúba, azonban maga után vonja a háború veszélyesen magas valószínűségének érzetét.
- A hangsúly az erő, a nyomás, a fenyegetés, a kényszer egy – egy formájának (politikai – gazdasági – társadalmi – ökológiai – katonai) alkalmazásán van, amely az adott cél elérése érdekében alkalomszerűen történik.
- A válság nemcsak kihívásokat-kockázatokat, veszélyeket, hanem lehetőségeket is magába foglal, lehetőség például a válság korai felismerése, mely elősegíti a hatékony kezelés feladatainak megvalósítását, vagy lehetőség van a válságkezeléshez szükséges személyek kiválasztására, szervezetek kialakítására, valamint a korábban kialakított szervezetek működési hibáinak kijavítására.

Az elemzés kapcsán megállapíthatjuk, továbbá azt a tény, hogy a válság egy folyamat – események sorozata, mely szakaszokra bontható, ahol minden beérkező eseménynek – információnak jelentősége van a válság korai felismerése, kezelése szempontjából. Ezt a folyamatot szemléltetem az ábrán.

V á l s á g á l l a p o t o k⁶

A válságfejlődés folyamatának két fázisa van, mint azt az előbbi ábra is szemlélteti, van egy *eszkalációs fázis*, mely az az időtartam, melynek folyamán a válságintenzitás növekszik, azt egy bizonyos pontban a *de – eskalációs* fázis követi, mely az az időtartam, melynek folyamán a válságintenzitás csökken.

a./ Az eskalációs fázis

(1) A tipikus görbe a „**Béke**” állapotból indul, melyet az államok közötti rutin kölcsönhatások jellemeznek érdekeik biztosítása céljából. A „Béke” jelölés egy olyan állapotra vonatkozik, ahol csak kis erőszak van, vagy ez egyáltalán nem tapasztalható és nem áll fenn a magas

prioritású célok fenyegetettsége. Ez azonban nem jelenti szükségszerűen a feszültségek hiányát a potenciális ellenfelek között. Nagy hangsúlyt kell ekkor helyezni az információgyűjtésre és a folyamatos helyzetfigyelésre.

(2) A görbe ezután felfelé halad a „**Nézeteltérés**” válságállapothoz, amely azt jelzi, hogy már felismerhető egy fenyegetés a magas prioritású célok számára. Ezt az állapotot jellemzi a fokozott készenlét és a megfélemlítő – elrettentő magatartás. Ennél a válságállapothoz fokozott hangsúlyt kell helyezni az összpontosított információszerzésre.

(3) A görbe ezután tovább halad felfelé a „**Konfrontáció**” válságállapothoz, amely jelzi, hogy a válságban résztvevő egy vagy több fél részéről növekvő erőszakkal kísért tevékenységeket foganatosítanak. Az ellenfelek indítékai és tevékenységei vonatkozásában ez egy aktív válságállapot, amelyet jellemeznek a katonai gyakorlatok (melyek a válság intenzitásának fokozódásával mind agresszívabbá válnak) az erők széttelepítésének előkészületei és az ultimátumok kiadása. Fő hangsúlyt ennél a válságállapothoz a válság visszaszorítására kell helyezni, s emellett felkészülés a fegyveres konfliktusra amennyiben ez elkerülhetetlenné válik.

(4) A görbe ezután a csúcspontra emelkedik, amely jelzi a „**Fegyveres konfliktus**” megnevezésű válságállapotot. Ez a megnevezés azt a felismerést tükrözi, hogy a válság visszaszorítása és az eskaláció megakadályozása nem sikerült, ami rendszerint egy fegyveres konfliktus lehetőségéhez vezet.

⁶ NATO Általános Válságkezelési Kézikönyv. HVK E – A IMCS, Bp. 1995. 10-13. oldal.

b./ A de – eszkalációs fázis

(1) Végül is a válság intenzitása csökkenni fog, s ez jelzi a „**Leépülés**” válságállapotot. A felek részéről az erőszak csökken, annak felismerése révén, hogy a magas prioritású célkitűzések fenyegetettsége csökken. Mindez nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a válság már elmúlt, de azt sem, hogy kedvezően megoldódott. Ekkor az ellenfelek egy kölcsönösen elfogadható stabil válság utáni helyzet kialakítása irányában munkálkodnak.

(2) A görbe ezután a válságintenzitás egy viszonylag alacsony szintjére süllyed, amely az „**Új stabilitás**” állapotát jelzi. Az „Új stabilitás” állapota a „Béke” állapothoz hasonlóan nem jelenti azt, hogy teljesen hiányoznak a feszültségek a felek között, inkább azt jelzi, hogy létrejött egy új status quo, amely az összes fél számára elfogadható.

Az eddig kifejtettekkel alapoztam meg a *válságkezelést*, de mielőtt rátérnék a módok ismertetésére a továbbiakban először kifejtem a válságkezelés fogalmát, majd annak módjait, típusait. Hasonlóan, mint a válság fogalmára, így a válságkezelés fogalmára sincs nemzetközileg elfogadott definíció, a szakirodalmak a következőképp fogalmazzák meg:

- „A válságkezelés: a politikai reagálások modulálása ingatag helyzetben, a saját érdek érték képviselője érdekében. Ne kényszerítse az ellenfelet akció – reakció végrehajtására. Számos tekintetben jó politikai és diplomáciai lépések sorozata.
- A válságkezelés: minden olyan intézkedés, amely a válság esetében arra irányul, hogy egy fegyveres konfliktus kialakulását, kiterjedését megakadályozzuk, anélkül, hogy az alapvető nemzeti érdekekről lemondanánk. A válságkezelés eszköztára biztosítja a szükséges információk megszerzését és a körültekintő előkészületek után a döntések meghozatalát. Ez utóbbiak célja a

megfelelő politikai, diplomáciai, gazdasági és esetleg katonai lépések időbeni és összehangolt alkalmazása.”⁷

- „A válságkezelés: döntéshozatal olyan rendkívüli körülmények között, amelyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak a nemzeti biztonság, a gazdasági jólét, a lakosság biztonsága, vagy a megfelelő rend fenntartása szempontjából.”⁸

Ezek után rátérek a **válságkezelés módjai – típusai**, s azok lényege kifejtésére, melyek szakirodalma szintűgy nem egységes, mint azt a válság és a válságkezelés fogalmánál kifejtettem, ugyanis mind a kontinensünkön, mind a világ különböző térségeiben a már előbbieken felvázolt számos ok miatt kialakult – kialakuló előre nehezen meghatározható válságok kezelésére a szakemberek a 80 – as évektől több eljárási módot dolgoztak ki és javasoltak alkalmazásra.

Charles Lockhart tanulmányában, kifejti:⁹

- **Az alkalmazkodó** (adaptive) módot, melynek lényege a válság elkerülése, ha ez sikeres ezt célszerű elsősorban alkalmazni.
- **Az összeegyeztető** (accomodative) módot, mely pozitív lépések sorozatát feltételezi, ahol közös érdekek figyelembevételével kötik meg a megállapodásokat. Ezek a megállapodások a diplomáciai lépések alapján jönnek létre. Ezen mód alkalmazására rendszerint a válság kezdeti szakaszában van lehetőség.
- **Korlátozó** (coercive) módot, mely a leggyakrabban alkalmazott válságkezelési eljárás. Egy konkrét válság során, rendszerint diplomáciai szintű figyelmeztetés és az ENSZ Alapokmánya VI. – és

⁷ Siposné dr. Kecskeméthy Klára – Dr. Szternák György – Zimán Ferenc: A válságok kialakulása, lehetséges formái és a válságkezelés elméleti alapjai. Bp. ZMNE. 1996. 16. oldal.

⁸ Válságkezelés, kofliktusmegoldás és - megelőzés – Szeminárium – Bp. 1999. 3.p.

VII. fejezetekben meghatározott eljárásokkal történő fenyegetés egyike kerül alkalmazásra.

- ***Az erőszakot alkalmazó*** (physical) módot, mely a válságkezelés végső soron alkalmazható módszere, hiszen nagy emberveszteséggel és az anyagi értékek rombolásával járhat együtt. Ezt a módszert általában a korlátozó módszerrel együtt alkalmazhatják.

J. Shalikashvili tábornok a NATO európai szövetséges erőinek volt főparancsnoka, 1995 – ben Garmisch Partenkirchenben a George C. Marshall – ról elnevezett European Center For Security Studies iskolában tartott előadásában a válságkezelés három alapvető módját emelte ki.

- ***A megelőző*** (preventive) válságkezelési mód (közelíti az ideális esetet), amikor a kialakulóban lévő válságos helyzet minden elemére sikerül megtalálni a megfelelő és gyors választ, amellyel kivédhető a válság időben, térben és minőségben való eszkalálódása, kiterjedése, mindenekelőtt nemzetközivé válása.
- ***Az egyidejű*** (proactive) válságkezelési mód feltételezi az azonnali beavatkozást a válság kezdeti szakaszában, hogy megakadályozza annak elmélyülését. Ekkor a feltétel először az, hogy létrejöjjön a politikai akarat a válságban résztvevők oldalán, továbbá legyenek meg a válságkezelő erők, amelyek szükségesek az eredményes gyors beavatkozáshoz.
- ***A reagáló vagy visszaható*** (reactive) mód a feszültség fokozódásának, a válság kibontakozásának különböző fázisait több – kevesebb késéssel követi a válságban érintett államok, a nemzetközi szervezetek, a nemzetek közösségének a reagálása. Így a válság elmélyülése maga után vonja a megoldás árának növekedését is mindkét oldalon.

⁹ Siposné dr. Kecskeméthy Klára – Dr. Szternák György – Zimán Ferenc: A válságok kialakulása, lehetséges formái és a válságkezelés elméleti alapjai. Bp. ZMNE. 1996. 17. oldal.

Ha elemezzük a válságkezelési fogalmakat, valamint a válságkezelési módokat akkor megállapíthatjuk, hogy :

- A kialakuló „új világrend” latens veszélyforrásai nyíltakká váltak, melyekből olyan politikai – gazdasági – ökológiai – katonai és más jellegű válságok jöhetnek létre, amelyekből azok nem megfelelő kezelése esetén, fegyveres konfliktusok alakulhatnak ki. Például ilyenek lehetnek, – a világ szociális kettészakadásából, – az agresszív nacionalizmusból, illetve etnikai ellentétekből, stb. Mindezek megkövetelik, hogy a válság kezelésére az adott esetekben nagyon rövid idő alatt kell meghozni a szükséges döntéseket, még akkor is ha a hatékony döntések kialakításához szükséges információk hiányosak, vagy ellentmondásosak. Vezérelv kell legyen a döntések meghozatalánál a nemzet érdekeinek – értékeinek a védelme, valamint lehetőleg a fegyveres konfliktus elkerülése.
- A válság-megelőzés, válságkezelés valamint azok következményeinek felszámolása mint tevékenység egy ismétlődő folyamat, amely magába foglalja az információ megszerzést, az elemzést, a helyzetmegítélést, a közvélemény hangulatának alakítását, a döntést, a döntés végrehajtását. Ez a folyamat mindaddig ismétlődik amíg, a válság – megelőzés, válságkezelés valamint azok következményeinek felszámolása sikerrel be nem fejeződik.
- Az aktív válságkezelés fontos feltétele a válasz kiszámíthatósága, vagyis annak pontos értékelése, hogy mit fogad el a közvélemény és mit tekint elfogadhatatlannak az alkalmazott eszközök közül.
- Az is nagyon jól látható, hogy a válságok – kevés kivétellel – nemzetközi szinten alakulhatnak ki, így az ellenük való hatékony fellépés, kezelésük is szoros nemzetközi együttműködést, összefogást tesz szükségessé, s a szándékok és lehetőségek összevetéséből rajzolódik ki a válságok kezelésének legvalószínűbb módja. Így a

válságkezelés számos nemzetközi szervezetet foglal magába, melyek az alábbiak lehetnek:

- Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ), a Nyugat-európai Unió (WEU), az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), az Euro-Atlanti Partnerségi Tanács (EAPC) elsődlegesen a válságmegoldásra összpontosítanak – míg az,
- ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (UNOCHA), az ENSZ Menekültügyi Főbiztosa (UNHCR), az Egészségügyi Világszervezet (WHO), valamint az Euro-Atlanti Katasztrófaelhárítást Koordináló Központ (EADRCC) és más - Nem Kormányzati Szervezetek (NGO)-k, Polgári Védelmi Bizottságok (CPC)-k a katasztrófa – segítségnyújtásra összpontosítanak.

A válságkezelés szervei által végrehajtandó általános feladatok a következők lehetnek:

- a válság kialakulásával és elmélyülésével kapcsolatos információk gyors begyűjtése, feldolgozása;
- külső és belső körülmények elemzése után valószínűsíteni a lehetséges válságkezelést, a válságkezelés rendszabályai, feladatai konkretizálása;
- a válság okának, méretének feltárása;
- a válság által veszélyeztetett irányok meghatározása, a veszélyeztetett értékek és érdekek számbavétele;
- kiválasztani a válságkezelés erőit – eszközeit – erőforrásait, feladataik meghatározása;
- a válság felszámolására vonatkozó döntések meghozatala, s azok várható következményeinek és eredményeinek prognosztizálása – mérlegelése;

- intézkedések megtétele;
- válságkezelés folyamatának lezárása, tapasztalatai értékelése.

Összegzésképp megállapíthatom témám kapcsán, hogy a válságkezelésnek napjainkban még nincsenek pontosan körülhatárolt és nemzetközi szerződésekben rögzített kimunkált módszerei, eszközei s így hazánkban is sok a tennivaló ezen a területen. A hazai elmélet bővítésén túl, szükséges a nemzetközi elméleti és gyakorlati tapasztalatok folyamatos gyűjtése-elemzése-feldolgozása, melyek alapján egy egységes válságkezelési tevékenységi rendszer kerülhet kidolgozásra, hogy a politikai és katonai vezetés, valamint a hozzájuk kapcsolódó intézmények határozottan és hatékonyan tudják kezelni a válságokat a jövőben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Dr. Kőszegvári Tibor: A biztonságot fenyegető kihívások és veszélyek. Bp. Hadtudomány, 1996/3.
- Siposné dr. Kecskeméthy Klára – Dr. Szternák György – Zimán Ferenc: A válságok kialakulása, lehetséges formái és a válságkezelés elméleti alapjai. Bp. ZMNE. 1996.
- Dr. Matus János: Válságkezelés és konfliktusok megelőzése, új problémák a nemzetközi biztonságban. Bp. Új Honvédségi Szemle, 1995/10.
- Az Országgyűlés 94/1998. (XII. 29.) OGY határozata a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről. (Magyar Közlöny 1998.évi 120. szám.)
- Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet: NATO kézikönyv. Bp. 1999.
- Dr. Teller Tamás: A kialakuló európai biztonsági rendszer. Bp. ZMNE. Jegyzet, 1998.
- Dr. Gyuricza Béla – Siklósi Péter: A Magyar Köztársaság biztonsága az ezredfordulón. Bp. Hadtudomány, 1997/2.
- Dr. Fülöp Imre: A Magyar Köztársaság biztonságpolitikája. Bp. ZMKA. Szemelvények, 1994/1.
- Dr. Laczkó Mihály: Tanulmánykötet a válságkezelés katonai feladatainak témaköréből. Bp. ZMKA. 1996.
- Dr. Bognár Károly: A veszélyek, fenyegetések újszerű értelmezése. Bp. Hadtudomány, 1998/2.
- NATO Általános Válságkezelési Kézikönyv. HVK E – A IMCS, Bp. 1995.
- Válságkezelés, konfliktusmegoldás és - megelőzés – Szeminárium anyaga – Bp. 1999.
- Martinusz Zoltán: Felelősség és lehetőség. Bp. Hadtudomány, 1999/1.